

pravijo savane; v vročem letnem času so suhe, prašne in od suše razpokane, v deževnem letnem času pa prelepo ozelené.

J. Kedar pojdete po dreva kaj ne, bom šel z vami?

O. Derva dobivamo v hosti; kjer pa hosto skerbno varujejo, tam je gojzd; tje boš šel z mano, da ti bom pokazal, kakošna je hojevina, kakošno je listnato drevje. Zaraščeno germovje se imenuje gošča. Po gojzdih pa živi divjačina.

J. Ali se šota tudi v gojzdu dobiva?

O. Šota se pa dobiva na mahu. Takó se imenuje svet, po katerem je po verhu rušna, spodej pa voda stoji; kedar na tak svet stopiš, se ti pod nogo zemlja ziblje, in na takem mahu se včasih šota dobiva. Močvirje je pa kraj, kjer stoji kalna voda, tam se pa človek pogrezne, če vanj stopi. Blato pa je mokra zemlja, ktera se pa suhá leta obdeluje, kedar je huda suša, se tudi posuši. Po močvirjih raste ločje in bičevje. Blato se v hudi suši posuši, močvirje pa ne.

Zemlja je ali polje, travník, pašnik, log, hosta, gojzd, mah, močvirje in mlaka.

Koristne reči.

Nekaj o potresih.

Dokazano je skoraj do dobrega, da potresi izvirajo iz zemeljskih globin, ne pa, kakor nekteri naravoslovci razkladajo, iz poveršnih vzrokov naše zemlje. V neizmernih podzemeljskih predalih nahajajo se razne žveplene rude, premogi, gazi in druge gorljive stvari, ktere se mnogokrat vnamejo ter iz predala v predal s silno, nezapopadljivo močjo derejo in butajo, da se zemlja stresa. Podzemeljski gazi in rude so tedaj, ki delajo potrese, kteri vzrokujejo večkrat strašne in žalostne nasledke na naši zemlji.

Afrika in Evropa nimata toliko potresov, kakor Azija; Amerika in Avstralija, v kterih poslednjih je veliko gorečih gorá, ki bljujejo iz sebe razbeljeno kamenje, rude, pepel, pesek, še celó vrelo vodo in tako hipoma naj lepše kraje s pepelom in šuto zasipljejo. Take ognjene gore so naj več v ozki zvezi s strašnimi potresi. V zahodnji Aziji, kakor tudi v južno zahodni Ameriki so potresi tako rekoč na dnevnem redu in naj strašnejši. Potresi so pa tudi zeló različni; nekteri se po-

kažejo v nekakem gibanji ali gunganji, drugi v podobi valov, zopet drugi v vertiacu, in nekteri gredo po ravni poti naprej; potresi so ali mimo gredoči, ali pa le na enem mestu se gibajoči; včasih se pa tudi ponavljajo po minutah, urah, dnevih, tednih in celo mesecih. Nekteri potresi gredo miroma in bolj tihoma naprej, namreč takó, da se na enem ali več krajih prav nič od njih ne vé, a drugi napravljajo neizrečeno veliko škode, ne samo na enem, ampak tudi na več krajih, naj si bodi blizo ali po več milj narazen. — Potresi pretergajo poveršnino naše zemlje, ter jo pogoltnjejo v svoje neizmerno žrelo in globino; oni izpuščajo svoje gaze, razrušijo cele goré, zlijejo jezera in reke čez breg, in prenarédé večkrat lepo zemsko podobo v prazne in puste goličave, da človeka strah in groza spreletava, ako je gleda. Zgodilo se je tudi že večkrat, da so se iz temnih morskih globin pokazali novi otoki, drugi pa so se v neizmernih morskih globinah za zmiraj potopili.

Dokaj škode so naredili potresi samo v enem stoletji, koliko pa še, ako bi človek pogledal v vsa stoletja stare in nove dobe. L. 1746. so potresi Limo v južni Ameriki, l. 1755. Lizabono, l. 1774. staro Gvatemalo v srednji Ameriki, l. 1783. skoraj vso Kalabrijo, l. 1812 Karakas v južni Ameriki, l. 1822. Haleb na Sirskem, l. 1829. Murcijo in deloma tudi Valencijo (na Španskem), l. 1840. goro Ararat v Armeniji in l. 1842 otok Haiti žalostno razdjali in pokončali. Limo, glavno in bogato mesto na Peruanskem je 28. vinotoka l. 1746. potres v malo urah tako pokončal, da je izmed 60.000 prebivavcev jih komaj 3000 ostalo. Ravno o tem času je morje blizo nekega mesta čez bregovje stopilo in lepo morsko pristanišče z vsem brodovjem, ladijami in nebrojnim bogastvom zalilo; izmed 4000 prebivavcev tega mesta sta se le dva človeka z veliko težavo žalostne smerti otela. Pravijo, da se pri jasnem in tihem vremenu veslajе po omenjenim kraji še dan danes na dnu morja vidijo strašne razvaline nekdanjega lepega morskega pristanišča. — Še huja in žalostnejša osoda je zadela veliko, glavno mesto Lizabono na Portugaljskem. Bilo je ravno na praznik vseh svetnikov l. 1755., da je več, nego polovica lepih in visokih palač in drugih hiš razpalo v pepel in šuto; blizo 30.000 ljudi je žalostno poginilo, in še celó kralj je že bil v naj večji nevarnosti in sili. Od tega potresa, ki je bil menda naj silnejši, kar stoji svet, nahajajo se še dandanes pesmi tudi v našem

jeziku. *) — Kakor sem že omenil, so 7. junija 1842. l. tudi otok Haiti zelo hudi potresi zadeli. Celih pet dni in noči ponavljali so se ti divji podzemeljski zmaji s tako močjo in silo, da so ljudje in živina, kakor snopi, padali na terda tla, med tem da jih je več tisuč pod razvalinami revno moralo umreti, veliko pa, ki se jih je vendar smerti otelo, bili so ranjeni, da niso bili pozneje za nikakovo rabo več.

V naj noveji dobi je potres 12. oktobra 1855. l. mesto Kandijo na Turškem popolnoma razdjal; 500 merličev so iz razvalin potegnili; ravno ta dan je tudi Kanea veliko terpela, vendar ni tu noben človek zgubil svojega dragega življenja. — Omenjenega leta so bili tudi v Egiptu hudi potresi. Na otoku Rhodu je bil 12. vinotoka; je trajal eno minuto in 15. sekund ter v tem kratkem času napravil veliko škode; samo v mestu Rhodu se je cenila škoda na 40 milijonov pijastrov. — Tudi po Kranjskem in sosednih deželah so se tega leta pokazovali potresi, a vendar niso ravno velike škode naredili. 9. listopada je Ljubljancane dvakrat po noči precej dobro pogugal, in to brez brez vse škode, razun da so se ga nekteri bolj boječi nekoliko ustrašili. In kdo se ne bi tudi ne bal potresov, ako pomisli, v koliki nevarnosti se ljudje, mesta in vasi zazibljejo, in da je morda le še malo več moči primanjkovalo, da se niso za večno zazibali v temne zemeljske globine! 7. sušca l. 1857. ob polđrih zjutraj je bil potres na več krajih na Kranjskem tako hud, da je sim ter tje nekaj dimnikov razpalo. V Kamniku je samostanu čč. franciskanov napravil precej znatno razpoklino; v Komendi blizo Kamnika je počila cerkev in v Besnici na Gorenškem hiša ondotnega duhovna.

Pervi, naj močnejši potresi terpe navadno le nekaj hipov, k večemu nekaj sekund; za njimi sledé drugi, ki so pa slabeji in se ponavljajo več dni ali tednov.

Da si tudi so potresi večkrat zelo grozni in strašni, vendar se nam jih ni treba bati, ako živimo po zapovedih božjih, kajti Božja vsemogočnost je izbuja v neizmernih zemeljskih duplinah. Kdor Boga ljubi in živi po njegovih zakonih, ni se mu bati nobenih podzemeljskih strahov; naj si bodo ti strahovi še tako hudi in siloviti, pravični stoji v sredi med njimi, kot terdna skala, opiraje se na moč in neskončno ljubezen stvarnikovo.

J. Tomšič.

*) Glej: Pesmi kranjskega národa. Peti zvezek str. 26 — 30!